

SOPOĆANSKA VIĐENJA

Danas

broj 41

Foto: wikipedia.org

IMPULS

Tradicija se nastavlja

Četrdeset prvi saziv Likovne kolonije *Sopoćanska viđenja*, u okviru koga će devet likovnih stvaralaca iz zemlje i inostranstva, do 16. jula, stvarati u ambijentu srednjovekovnog manastira *Sopoćani*, počinje danas. Ovogodišnja selektorka Olivera Vukotić pozvala je Kim So Hee iz Koreje, Rebeku Abdagić i Lamiju Halilagić iz BiH i Dragana Despotovića, Ivana Gracnera, Vesnu Petrović, Nikolu Vukosavljevića i Milu Gvardiol iz Srbije.

Dvadesetak dana pre početka, održavanje ove tradicionalne likovne manifestacije dovedeno je u pitanje, jer je izostala finansijska pomoć Ministarstva kulture. Posle deset godina novopazarski *Kulturni centar* nije dobio finansijsku podršku nadležnog ministarstva za organizovanje jedne od najstarijih međunarodnih manifestacija tog tipa u zemlji. Direktor novopazarskog *Kulturnog centra* Huseinu Memiću „neverovatno je da Ministarstvo kulture nema sluha za manifestaciju koja neprestano traje od 1975. godine i okuplja likovne umetnike iz zemlje i inostranstva“. Smatra da je glavni krivac za to aktuelni ministar kulture Ivan Taso- vac i optužio ga za „arogantan stav prema ovom gradu“.

Svoje tvrdnje Memić je potkrepio podacima o broju odobrenih projekta.

Od 96 projekata koji su učestvovali na konkursu Ministarstva kulture, 91 je iz Beograda, „a ostatak Srbije dobio je sredstva za pet“. Memić ističe da je *Kulturni centar* na konkursu učestvovao sa devet projekata i da je dobio sredstva samo za jedan. Likovna kolonija *Sandžak inspiracija umetnika*, koja se tradicionalno održava u septembru, od nadležnog ministarstva do- bila je 350 hiljada dinara.

Bez obzira što je izostala finansijska podrška Ministarstva kulture, Likovna kolonija *Sopoćanska viđenja* biće održana i ove godine zahvaljujući sredstvi- ma obezbeđenim iz budžeta grada Novog Pazara.

KOMPOZICIJAMA

„Sopoćanska viđenja“ kroz vreme

Likovna kolonija *Sopoćanska viđenja* na početku je bila ambiciozna manifestacija kulturnih poslenika iz Novog Pazara, koja je trajala skoro celo leto. Pokrenuta je 1975. godine i nekad je u svom sastavu imala istoimenu koloniju i simpozijum i *Školu starih slikarskih tehnika*. Dolazili su likovni stvaraoči svih profila iz zemlje i inostranstva, ali i književnici i književni i likovni kritičari. Vreme je preživela samo likovna kolonija, koja je danas jedna od najstarijih manifestacija te vrste u zemlji. Prvo se odustalo od organizovanja simpozijuma, a onda se tiho ugasila i *Škola starih slikarskih tehnika* koju je dugo vodila Zdenka Živković. Objašnjenje je bilo jednostavno: nestalo je para za organizovanje simpozijuma i *Škole starih slikarskih tehnika*. Ostali su samo likovni stvaraoči da svoja dela stvaraju u ambijentu srednjovekovnog manastira *Sopoćani*.

Ostalo je zabeleženo da je, u prethodne četiri decenije, u ovoj likovnoj koloniji stvaralo blizu 400 umetnika iz zemlje i inostranstva. Na 39 saziva učestvovalo je 383 likovnih stvaralaca iz Srbije, bivših jugoslovenskih republika i inostranstva, ali i iz ovog grada. Samo jedan saziv, a bilo je to 1991. godine okupio je samo lokalne umetnike. Tada zbog ratova na prostoru bivše Jugoslavije, u *Sopoćanskim viđenjima* bili su samo slikari iz ovog kraja, jer nisu želeli da joj prekinu kontinuitet i obeležili su je okupljanjem u vreme njegov ubičajenog trajanja. A njeno vreme početka je uvek u prvoj polovini jula.

Među selektorima koji su okupljali učesnike kolonije su Milan Popadić, Ljubica Jelisavac Katić, Leosava Milošević Sibinović, Rajka Bošković, Gordana Vasiljević, Ljiljana Slijepčević i Olivera Vukotić, koja je ove godine treći put selektorka. Među učesnicima ima višestrukih povratnika. Za desetak dana trajanja kolonije, učesnici su obavazni da urade po dva dela i ostave ih fondusu novopazarske *Galerije*.

Do prošle godine ateljei učesnika kolonije bili su u Turišćkom domu *Sopoćani* nedaleko od manastira. Od prošle godine *baza* im je pomerena neki kilometar niže, u podnožje arheološkog lokaliteta *Trgoviste*, na *Pazarištu*. Kad ne stvaraju, umetnici obilaze bogato kulturno-istorijsko nasleđe i uživaju u prirodnim lepotama ovog kraja.

AMRA JEJNA: Sopoćanska viđenja trag likovnih kretanja

KOMPOZICIJA

Likovna kolonija *Sopoćanska viđenja* spada u manifestacije visokog značaja i afirmacije, kako zbog dužine trajanja od četiri decenije tako i zbog umetničkih i dela koja su oni tokom boravka ostavljali fondusu našeg *Kulturnog centra*. Razlozi koji idu u prilog dignitetu ove kolonije su mnogobrojni. Ova tradicionalna manifestacija međunarodnog značaja gradu daje posebnu kulturnu dimenziju, a Novopazarci su veoma svesni značaja njenog održavanja. *Sopoćanska viđenja* svake godine okupljaju umetnike iz zemlje i inostranstva (najčešće iz zemalja u regionu) koji početkom leta borave u gradu. To doprinosi pozitivnoj interakciji i razmeni informacija nepobitno važnih za ovakva okupljanja, ali i za lokalne umetnike i ostale građane. Umetnička dela nastala u ovoj koloniji pregled su razvoja savremene jugoslovenske, srpske i bošnjačke umetnosti u

proteklih skoro pola veka, što ovu manifestaciju čini veoma značajnom za kulturu u Srbiji - ocenjuje Amra Jejna, urednica izložbenog i tribinskog programa u *Kulturnom centru* u Novom Pazaru.

Da li je bilo teško da se ova manifestacija održi više od četiri decenije?

- Susreti ovog tipa su umetnicima, uglavnom, čast. Posebno ako se radi o jednoj od najboljih likovnih kolonija u

meri utiču na imidž kolonije, tako da se umetnici rado odazivaju našim pozivima. S druge strane, želja organizatora i grada da se ne prekida kontinuitet održavanja pomogla je u realizaciji svih četrdeset saziva.

Da li je u organizovanju Likovne kolonije „Sopoćanska viđenja“ bilo problema svih prethodnih godina?

- Kao i mnoge manifestacije u zemlji, i ova se suočavala sa brojnim teškoćama, naročito kad je u pitanju kontinuitet organizovanja. To su, uglavnom, bile ratne godine u kojima gradska vlast nije imala odgovarajući senzibilitet za kulturne događaje. Međutim, poslednjih desetak godina uprava grada prepoznaje važnost postojanja ovakve kulturne manifestacije. Ranije smo imali finansijsku podršku Ministarstva kulture koja je, nažalost, ove godine izostala. Bez obzira na sve poteškoće koje smo imali, Likovna kolonija *Sopoćanska viđenja* u svojevrsnu umetničku kulturnu manifestaciju čiji značaj se prepoznaje i u zemlji i van njenih granica.

Koji su najveći problemi koje imate prilikom organizovanja kolonije?

- Najčešće problemi su finansijske prirode. Ministarstvo kulture i informisanje ove godine nas je zaobišlo u širokom luku i to dodatno otežava realizaciju. Ministarstvo je, u poslednjih deset godina, prestalo sufinansirati *Sopoćanska viđenja* i ne vidim razlog zašto tako nije i ove godine. Kao organizatori, ne želimo da mislimo da je to način da nam se uputi poruka da koloniju možemo ili treba da prekinemo. Naprotiv, entuzijazam, želja i volja koju imamo da kolonija i dalje traje su ogromni. Stav gradske uprave u Novom Pazaru i *Kulturnog centra* je nepromenjen, kolonija će nastaviti svoje postojanje bez obzira što izostaje podrška Ministarstva kulture.

Kakav trag je ova manifestacija ostavila za sobom i ko joj je dao najveći doprinos?

- U svom dosadašnjem postojanju *Sopoćanska viđenja* su, na osnovu

U svom dosadašnjem postojanju Sopoćanska viđenja su, na osnovu nastalih umetničkih radova, pratila i zabeležila osnovna likovna kretanja u poslednjih četrdeset godina: Amra Jejna

nastalih umetničkih radova, pratila i zabeležila osnovna likovna kretanja u poslednjih četrdeset godina. Učesnici su afirmisani likovni umetnici iz različitih generacija i mesta, različiti po svom umetničkom senzibilitetu, poetici i talentu, različiti po opređenju likovnom pristupu i oni su najviše zaslužni što kolonija i dalje postoji. Njihov ozbiljan pristup i odgovor na stvaralački rad doprineli su da su izložbe uvek dobro pozicionirane i validne. Pečat tome je bogata zbirka u posedu *Galerije Multimedijalnog centra*, koja ima više od pet stotina slika, grafika, crteža, vajarskih dela, karikatura, video radova, fotografija i instalacija. Teško je da se eksplicitno navede ko je ovoj manifestaciji dao najveći doprinos. Podjednake zasluge pripadaju učesnicima i organizatorima.

Osim likovne publike u Novom Pazaru, ko još može da vidi dela nastala u toku kolonije?

- Skoro svake godine izložba radova osim u našoj galeriji bude postavljena u

nekoj od galerija u Beogradu, Raški, Nišu... Dosad su to bile galerije *Zvono, Feliks, Galerija Doma Vojske Srbije, Gradac, Galerija savremene likovne umetnosti*... Rad i tok kolonije su transparentni. Od održavanja kolonije do otvaranja izložbi pojavljuju se informacije u lokalnim medijima, a ponekad to prate i nacionalni mediji. Vesti objavujemo i na sajtu novopazarskog *Kulturnog centra*, ali i na društvenim mrežama. Sve čuvamo u našoj arhivi podataka u vidu fotografija, video zapisa, štampanih PDF kataloga i to je sve uvek dostupno u prostorijama uredništva *Galerije KC*.

Da li kulturna javnost na pravi način vrednuje Likovnu koloniju „Sopoćanska viđenja“?

- Po informacijama koje imam, odgovorno tvrdim da dosad jeste vrednovana na pravi način. Ali, ostaje enigma ko i šta može da utiče na stav ljudi koji donose odluke o sufinansiranju kulturnih manifestacija poput ove.

KOMPOZICIJA

Pamćenje poseduje gravitacionu silu: ono nas neprekidno privlači

Selektori o likovnoj koloniji

Ono što nastane u toku leta, likovna publika ima priliku da vidi odmah na jesen. Svaku izložbu prati katalog u kojem uvodno slovo daje selektor. Milan Popadić, selektor 38. saziva kolonije *Sopoćanska viđenja*, u predgovoru kataloga napisao je: „Pamćenje poseduje gravitacionu silu: ono nas neprekidno privlači“. Tim rečima čileanski reditelj Patricio Guzman zaključuje svoj dokumentarni film *Nostalgija za svetlošću*. Radnja Guzmanovog filma odvija se u pustinji *Atakama*, u Čileu. Tu je smešten moderni astronomski centar odakle istraživači gledaju duboko u kosmos u potrazi za odgovorima o poreklu života. Nedaleko, grupa žena prevrće pustinjski pesak tražujući za ostacima tela njihovih voljenih koji su stradali za vreme Pinočeovog režima. Toplo i promišljeno tumačeći naslovnu metaforu, Patricio Guzman prikazuje potragu za porekodom sveta, ali i za tragovima koje čovek ostavlja za sobom.

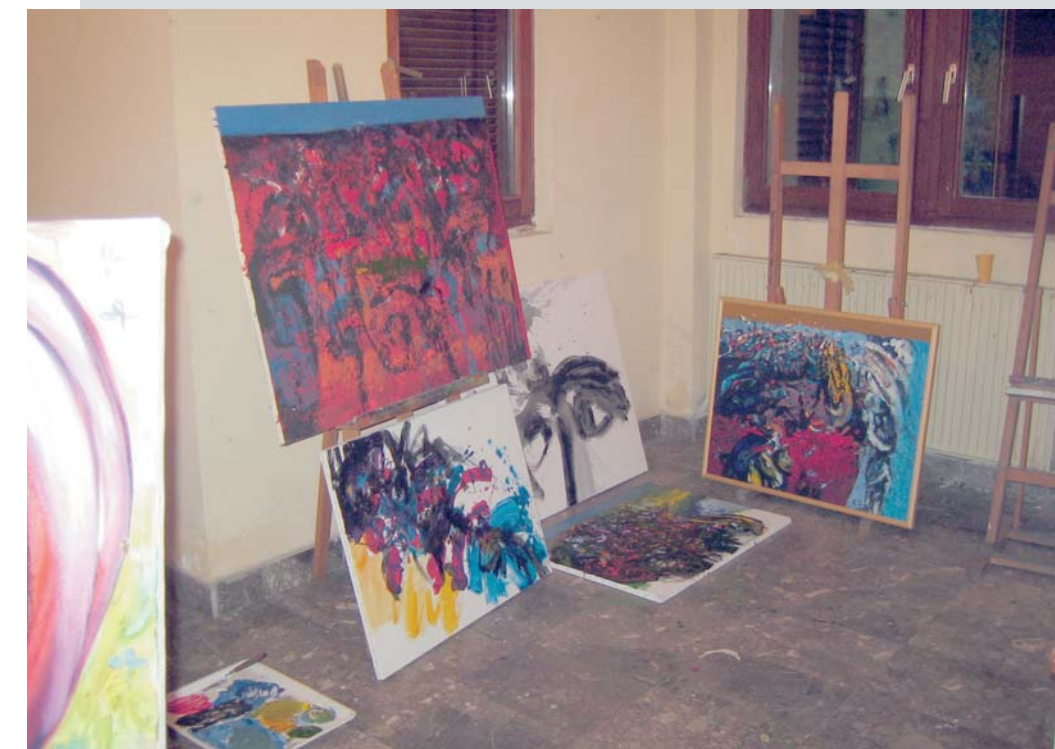
Reč je o univerzalnoj potrebi u kojoj se doslovnost reči *pamćenje, svetlost i nostalgija* prepliću sa njihovim metaforičnim značenjima. Odnos doslovnosti i metaforičnosti jeste i univerzalni model umetničkog izražavanja. Stoga je *nostalgija za svetlošću* i odabrana kao tema kolonije *Sopoćanska viđenja* za 2013. godinu. No, univerzalnost teme nije bio jedini razlog njenog smeštanja u kontekst *Sopoćanskih viđenja*. Od velikog značaja bio je i specifični, lokalni aspekt ove teme. Sopoćanski životopis iz sredine 13. veka upravo je odraz potrage za svetlošću, potrage za onim selektoralnim iskrama čiji sjaj sa sopoćanskih zidova titra i danas. Iste te iskre, pre gotovo četrdeset godina, osvetlile su i potrebu za postojanjem jedne savremene umetničke kolonije u dolini reke *Raške*.

Trideset osmi saziv kolonije *Sopoćanska viđenja* okupio je osam umetnika. Kao početna (a isposta-

pokazao se kao prirodan i plodan milje za takva istraživanja.

Nakon godinu dana, radovi započeti na koloniji a sada okupljeni na jednom mestu, vratili su se u svoj rodni kraj. Tema međuodnosa između svetlosti, nostalgije i sećanja započinje ovom izložbom novi krug. Pred nama je rezultat rada jedne slikarske kolonije, a ne postavka umetničkog salona ili prodajne galerije. To znači da iako je reč o samostalnim radovima osam nezavisnih autora, njih ipak moramo posmatrati kao međusobno povezane, dakle kao delove jedne celine. Otuda nam pravo da, na primer, *Orađu* Igora Obrovskog ogledamo u *Pavličićevom plavetnilu*; da iz *Opservatorije* Đorđa Sokolovskog posmatramo lirske nemir Fatime Durović; da u *Zanimijevom* kolorističkom pejzažu nastanimo grafizam mitskih bića Danisa Fejzovića; da u fragmentarnim refleksijama skulpture Marine Nićiforović prepoznamo slojevitost slikarskog tkanja Ivane Dragutinović Sokolovki. Objedinjeni, ovi radovi nastavljaju propitivanje ponudene teme i međusobno se rasvetljavaju. Inspirisani tragovima neke davne svetlosti, iz njih tiraju nove iskre. A to je od suštinske važnosti. Šetimo se: biti na svetu znači biti na svetlu. Zato smo za svetlošću i tako nostalgični.

Rajka Bošković okupila je umetke 34. saziva *Sopoćanskih viđenja*. O onome što su njeni izabranici uradili napisala je: „Likovna kolonija *Sopoćanska viđenja* 2009. osmišljena je sa namerom da se kroz ideju *METAFIZIKE SVETLOSTI* umetnici podstaknu na promišljanje mogućnosti tumačenja i sagledavanja svetlosti - kao fenomena unutarnje svetlosti koja *sija iz sebe sama*, kao i istraživanje načina predstavljanja takve svetlosti. Slikarstvo srpskog srednjovekovnog manastira *Sopoćana*, zbog vrhunskih slikarskih dostignuća

više se i kao rado prihvaćena) tema, pred njih je postavljen pomenuti odnos između svetlosti, nostalgije i sećanja. Sećanja na rodni kraj, pre svega. A rodni kraj je, napomenimo, koliko geografski toliko i simbolički prostor; to je ulica u kojoj smo nekad živeli, ali i knjiga koju smo nekad čitali. Tokom trajanja kolonije učesnici su istraživali nostalgijne predele svojih emotivnih, piktoralnih, poetičkih, jednom rečju, likovnih zavčaja. Tihi sopoćanski ambijent, ušuškan u nenametljivu bezvremenost,

uvršteno u svetsku kulturnu baštinu, prožeto je idejom upravo te unutarnje svetlosti koja se može sagledati samo unutrašnjim viđenjem, odnosno *duhovnim okom*. Koncept kolonije *METAFIZIKA SVETLOSTI* osmišljen je sa namerom da kroz ideju svetlosti, ali ne doslovnog predstavljanja svetlosti kao fenomena kojim smo okruženi u našem svakodnevnom životu, već one duhovne svetlosti koja je imanentna unutrašnjem viđenju, svetlosti kao emanacije duhovnog, otvorene mogućnosti uočavanja savremenosti tradicije. ■

SOPOĆANSKA VIĐENJA

Danas

SOPOĆANSKA VIĐENJA DANAS

■ Posebno izdanje lista *Danas*

Urednik Dragan Stošić; tekstovi Slađana Novosel; korektura Marjana Stevanović; fotografije Arhiv Galerije Kulturnog centra Novi Pazar; prelom Zoran Spahić

Dodatak realizovan uz podršku Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije

ILUSTRACIJA

Sopoćanska viđenja u brojkama

- 1 Likovna kolonija postoji od 1975. godine
- 2 Kroz četrdeset saziva prošlo je oko 400 likovnih umetnika svih profila iz zemlje i inostranstva
- 3 Kolonija traje deset dana
- 4 Učesnici su obavezni da po dva svoja dela ostave fundusu *Galerije kulturnog centra* Novi Pazar, koji sada ima više od 500 radova
- 5 Prethodnih deset godina Ministarstvo kulture Srbije sufinansiralo je organizovanje Likovne kolonije, ove godine jedini finansijer je grad Novi Pazar

INICIJAL

Manastir Sopoćani

Četrdeset prvo leto je kako likovni stvaraoci, svakog jula, dolaze da stvaraju svoja dela u ambijentu srednjovekovnog manastira *Sopoćani*, izgrađenom na samom izvorištu reke *Raške*. Ime mu potiče od staroslovenske reči *sopot* (izvor).

Manastir je zadužbina kralja Uroša I Nemanjića i sagrađen je u 13. veku, a u 14. ga je dozidao njegov praunuk car Dušan. Najlepše freske oslikane su u drugoj polovini 13. veka i ubrajaju se u najviši domet vizantijske umetnosti. O lepoti tog vremena svedoči freska *Uspenje presvete Bogorodice*, koja je 1961. godine na izložbi u Parizu proglašena za najlepšu fresku srednjeg veka.

Sa dolaskom umetnika nekako se poklapa i veliko priznanje koje je zadužbina kralja Uroša I dobila od *Uneska*. Manastir je 1979. godine stavljen na listu *Svetske kulturne baštine zaštićenih spomenika* kao „spoj zapadnoevropskih i vizantijskih uticaja“.

Manastir *Sopoćani* je od Novog Pazara udaljen samo 15 kilometara, ali se i redovnim posetiocima razdaljina čini mnogo dužom zbog *mozaika* rupa na putu. Nadležni stalno tu saobraćajnicu stavljaju u prioritete, ali kad do toga dođe baš onda nestaje para. A manastir je jedna od turističkih atrakcija i ponuda ovog kraja.